

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Pleegouder worden?

Een onderzoek naar de motieven van aspirant-pleegouders voor pleegouderschap en de beweegredenen om hier (toch) van af te zien

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Pleegouder worden?

Een onderzoek naar de motieven van aspirant-pleegouders voor pleegouderschap en de beweegredenen om hier (toch) van af te zien

- eindrapport -

Mats Gorter
Willemijn Smit
Anne Werter

Amsterdam, 29 augustus 2017
Publicatienr. 17037

Regioplan
Jollemanhof 18
1019GW Amsterdam
Tel. +31 (0)20 531 53 15
www.regioplan.nl

© 2017 Regioplan, in opdracht van Jeugdzorg Nederland

Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Regioplan. Regioplan aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

Voorwoord

In september 2015 is de landelijke campagne 'Supergewone mensen gezocht' van start gegaan met als doel het vergroten van de naamsbekendheid van pleegzorg en het werven van nieuwe pleegouders. In het eerste campagnejaar zijn meer informatiepakketten opgevraagd en hebben velen een informatieavond bezocht, maar er zijn minder nieuwe pleegouders geaccepteerd dan beoogd. Dit vormde voor Jeugdzorg Nederland aanleiding om onderzoek te laten doen naar de beweegredenen van aspirant-pleegouders om de verdere stappen in de procedure voor pleegouder niet verder te doorlopen, nadat zij een informatieavond hebben bezocht.

Het is de eerste keer dat Jeugdzorg Nederland hier onderzoek naar heeft laten doen. Dat betekent dat er geen ijkpunt is waarmee de resultaten kunnen worden vergeleken. Het onderzoek biedt inzicht in beweegredenen van aspirant-pleegouders op dit moment, maar in hoeverre deze zijn veranderd in tijd kan aan de hand van dit onderzoek niet worden gezegd.

Voor de uitvoering van dit onderzoek zijn wij allereerst dank verschuldigd aan alle aspirant-pleegouders die hebben meegewerkt aan een interview en met ons hun beweegredenen wilden delen om (voorlopig) af te zien van pleegouderschap. Daarnaast hebben wij voor dit onderzoek gebruik mogen maken van de ervaring en de expertise van organisatoren van informatieavonden.

Tot slot danken wij Janette Reukers (Jeugdzorg Nederland) en John Goessens (Lindenhout) voor de kundige en betrokken wijze waarop zij dit onderzoek hebben begeleid.

Willemijn Smit
Projectleider RegioPlan

Amsterdam, 29 augustus 2017

Inhoudsopgave

<u>1 Inleiding</u>	<u>1</u>	<u>5 Samenvatting en conclusie</u>	<u>30</u>
1.1 Aanleiding onderzoek	1	5.1 Aanleiding, doel- en vraagstelling en opzet onderzoek	30
1.2 Procedure voor pleegouderschap	2	5.2 Interesse in het pleegouderschap en betekenis voor toekomstige werving	30
1.3 Doelstelling onderzoek	2	5.3 Informatiepakketten en -avond: samenvatting en betekenis voor toekomstige werving	32
1.4 Opzet onderzoek	3	5.4 Besluitvorming over pleegouderschap: samenvatting en betekenis voor toekomstige werving	33
1.5 Leeswijzer	5	5.5 Tot slot	34
<u>2 Interesse in pleegouderschap</u>	<u>7</u>	<u>Bijlage</u>	<u>37</u>
2.1 Initiële interesse in het pleegouderschap	7		
2.2 Voorkeur voor specifieke vorm van pleegouderschap	10		
2.3 Overwegingen voor aanvragen informatiepakket	13		
<u>3 Informatiepakket en -avond</u>	<u>16</u>		
3.1 Waardering informatiepakket	16		
3.2 Waardering informatieavond	17		
<u>4 Besluitvorming over pleegouderschap</u>	<u>23</u>		
4.1 Fase besluitvorming	23		
4.2 Overwegingen van aspirant-pleegouders die voorlopig afzien van het pleegouderschap	24		

1

Inleiding

1 Inleiding

1.1 Aanleiding onderzoek

In september 2015 is de landelijke campagne ‘Supergewone mensen gezocht’ van start gegaan met als doel het vergroten van de naamsbekendheid van pleegzorg en het werven van nieuwe pleegouders. Voor deze campagne zijn twee campagnedoelen geformuleerd, te weten: (1) in 2015 worden 10.000 informatiepakketten opgevraagd en (2) een jaar na de campagnestart zijn 3500 nieuwe pleegouders ingeschreven.

De eerste campagnedoelstelling is gehaald. In 2015 zijn namelijk 12.408 informatiepakketten opgevraagd. Daarnaast hebben ook meer mensen een informatieavond bezocht. De tweede doelstelling is echter niet gehaald. In het eerste campagnejaar zijn minder pleegouders geaccepteerd dan beoogd: 2513 in plaats van 3500 (verschil van circa 30%). Dit vormde voor Jeugdzorg Nederland aanleiding om onderzoek te laten doen naar de overwegingen van aspirant-pleegouders om de verdere stappen in de procedure voor pleegouderschap niet te doorlopen nadat zij een informatieavond hebben bezocht. Regioplan Beleidsonderzoek heeft dit onderzoek voor Jeugdzorg Nederland uitgevoerd.

Gedurende de looptijd van het onderzoek werd de ‘factsheet pleegzorg 2016’ gepubliceerd door Pleegzorg Nederland (juni 2017). Hieruit blijkt dat in 2016 15 procent minder nieuwe pleegouders zijn geaccepteerd dan in 2015 (2471 in 2016 ten opzichte van 2919 in 2015). Daarnaast is voor het eerst sinds 2011 de uitstroom van pleegouders groter dan de instroom. Hoewel in het onderhavige onderzoek niet is onderzocht hoe deze afname kan worden verklaard, werd het belang van het onderzoek hiermee wel onderstreept. De uitkomsten van het onderzoek beogen namelijk aanknopingspunten te bieden voor het optimaliseren van het wervingsproces van pleegouders.

1.2 Procedure voor pleegouderschap

De procedure voor pleegouderschap bestaat op hoofdlijnen uit een vijftal stappen. Stap 1 is het aanvragen van een informatiepakket via Pleegzorg Nederland of een pleegzorgorganisatie. In stap 2 schrijft de aspirant-pleegouder zich in voor een regionale informatieavond. Tijdens deze bijeenkomst worden aspirant-pleegouders onder meer geïnformeerd over wat pleegzorg is, de achtergrond van pleegkinderen en diens ouders, de samenwerking met ouders en instanties, verschillende vormen van pleegzorg en het voorbereidingstraject. Na het bijwonen van de informatieavond kan de aspirant-pleegouder zich inschrijven voor het introductieprogramma en vindt voorafgaand of na afloop (dit verschilt per pleegzorgorganisatie) een gezinsonderzoek plaats (stap 3). In deze stap gaat de pleegzorgorganisatie na of de aspirant-pleegouder geschikt is voor pleegouderschap en de aspirant-pleegouder denkt na over of hij/zij inderdaad pleegouder wil worden. Indien er van beide kanten geen bezwaren zijn, dan wordt de aspirant-pleegouder opgenomen in het bestand van beschikbare pleegouders (stap 4). In stap 5 tot slot is het wachten op de juiste match tussen pleegouder en pleegkind.

1.3 Doelstelling onderzoek

Het doel van het onderzoek was om inzicht te krijgen in de initiële motieven van aspirant-pleegouders voor pleegouderschap en de beweegredenen van aspirant-pleegouders om de verdere stappen in de procedure voor pleegouder niet verder te doorlopen, nadat zij een informatieavond hebben bezocht. De uitkomsten van het onderzoek moeten aanknopingspunten bieden voor het doen van verbeteringsuggesties ten aanzien van de werving van pleegouders in de fase van het opvragen van het informatiepakket tot en met het bijwonen van de informatieavond.

In de praktijk komt het ook voor dat uitval van aspirant-pleegouders plaatsvindt nadat zij het introductieprogramma hebben gevolgd of het gezinsonderzoek heeft plaatsgevonden. Een opvallend gegeven op dit moment is echter de grote uitval van aspirant-pleegouders nadat zij een informatieavond hebben bezocht. Daarom beperkt het onderzoek zich tot deze doelgroep, dus aspirant-pleegouders die uitvallen nadat zij een informatieavond hebben bezocht.

Het onderzoek geeft dus geen antwoord op de vraag wat de oorzaak is van de afname van het aantal nieuwe pleegouders dat is geaccepteerd. Het onderzoek biedt inzicht in de motieven en de overwegingen van aspirant-pleegouders op dit moment.

1.4 Opzet onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd in de maanden mei 2017 tot en met juli 2017 en bestond uit drie onderdelen: (1) telefonische interviews met aspirant-pleegouders, (2) telefonische interviews met organisatoren van informatiebijeenkomsten en (3) een groepsgesprek met Jeugdzorg Nederland en een aantal pleegzorgorganisaties.

De werving van de aspirant-pleegouders voor de telefonische interviews is georganiseerd door acht pleegzorgorganisaties.¹ Zij hebben aspirant-pleegouders met een e-mail geïnformeerd en voorbereid op het aanstaande interviewverzoek. Aspirant-pleegouders die geen medewerking wilden verlenen, konden zich hiervoor afmelden. In totaal hebben de acht pleegzorgorganisaties 119 contactgegevens aangele-

¹ Jeugdhulp Friesland, Jutz, Lindenhout, Parlan, Spirit, Timon, Trias en Vitree.

verd, waarvan uiteindelijk 61 aspirant-pleegouders hebben meegewerkt aan een interview (51%). Het beoogde aantal interviews was 65, maar circa de helft van de 119 aspirant-pleegouders kon niet worden bereikt en slechts een klein aantal aspirant-pleegouders wilde alsnog geen medewerking verlenen. De interviews met aspirant-pleegouders duurden circa een half uur. In de interviews is met aspirant-pleegouders gesproken over hun interesse in het pleegouderschap, de ervaring met de procedure tot nu toe en hun overwegingen om zich al dan niet aan te melden voor het introductieprogramma. De volledige vragenlijst is opgenomen in bijlage 1. Zowel in de e-mail als in het interview is benadrukt dat het besluit om (voorlopig) af te zien van aanmelding voor het voorbereidingsprogramma wordt gerespecteerd en dat het interview geenszins het doel heeft de respondent op andere gedachten te brengen. Desondanks is niet uit te sluiten dat sociaalwenselijkheid een rol kan hebben gespeeld in de beantwoording van de vragen.

Kenmerken geïnterviewde aspirant-pleegouders

Het merendeel van de geïnterviewde aspirant-pleegouders is vrouw; namelijk 53 vrouwen ten opzichte van 8 mannen. De leeftijd van de aspirant-pleegouders loopt uiteen, maar de meeste aspirant-pleegouders zijn tussen de 31 jaar en 50 jaar oud.

Tabel 1.1 **Leeftijd geïnterviewde aspirant-pleegouders**

Leeftijdscategorie	Aantal
20 t/m 30	8
31 t/m 40	28
41 t/m 50	17
51 t/m 60	8

Een overgrote meerderheid van de aspirant-pleegouders is getrouwd of heeft een geregistreerd partnerschap (n=42), de overige aspirant-pleegouders zijn ongetrouwd (n=15) of gescheiden (n=4). De meeste aspirant-pleegouders wonen samen (n=52) en een klein deel woont alleen (n=9). Voorts hebben de meeste aspirant-pleegouders een of meer kinderen (n=41). Twintig aspirant-pleegouders hebben geen kinderen, waaronder tevens wordt begrepen 3 aspirant-pleegouders die vertelden in verwachting te zijn van hun eerste kind.

Naast interviews met aspirant-pleegouders zijn drie organisatoren van informatieavonden geïnterviewd. Het doel van deze gesprekken was inzicht verkrijgen in de opzet en de inhoud van de informatieavonden en de indrukken over de aard van de bereikte doelgroepen vanuit het perspectief van de organisator. Alle drie organisatoren werkten tien jaar of langer bij de pleegzorgorganisatie. Tot slot zijn in een groeps gesprek met Jeugdzorg Nederland en drie pleegzorgorganisaties de voorlopige bevindingen teruggekoppeld en is gediscussieerd over de implicaties van de voorlopige bevindingen voor de werving van aspirant-pleegouders.

1.5 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 geeft een beschrijving van de wijze waarop de initiële interesse voor pleegouderschap is ontstaan bij aspirant-pleegouders. In hoofdstuk 3 komen de ervaringen van aspirant-pleegouders met het informatiepakket en de informatieavond aan bod. Hoofdstuk 4 gaat vervolgens in op de besluitvorming van aspirant-pleegouders omtrent het al dan niet voortzetten van de procedure voor pleegouderschap en de belangrijkste overwegingen voor dit besluit. In hoofdstuk 5 wordt besloten met een samenvatting en conclusie.

Interesse in pleegouder- schap

2 Interesse in pleegouderschap

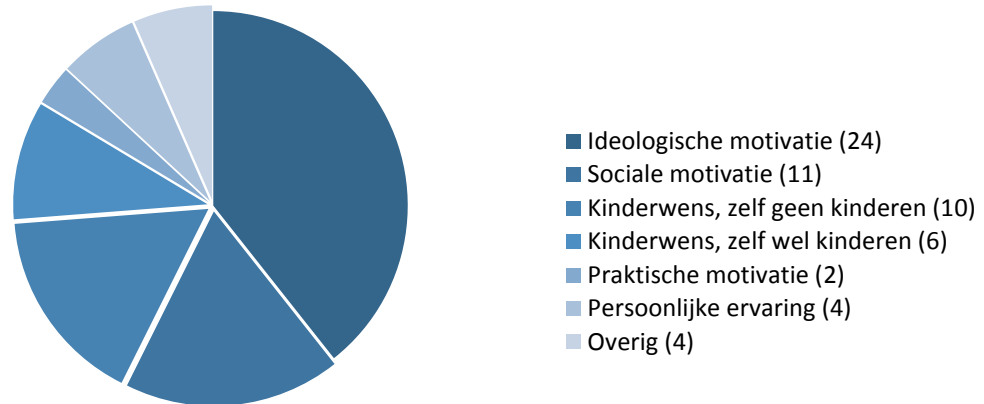
In dit hoofdstuk wordt gesproken over de interesse in het pleegouderschap voorafgaand aan het ontvangen van het informatiepakket en het bijwonen van de informatieavond. Er is met de aspirant-pleegouders besproken waar hun initiële interesse in het pleegouderschap vandaan komt, of er een voorkeur was voor een bepaalde vorm van pleegouderschap en of er sprake was van een specifieke aanleiding die de aspirant-pleegouder aanzette tot het aanvragen van een informatiepakket. Ook is beoogd te achterhalen wat de rol van de campagne 'Supergewone Mensen Gezocht' was in de interesse in het pleegouderschap.

2.1 Initiële interesse in het pleegouderschap

Alle aspirant-pleegouders is gevraagd naar de reden voor hun initiële interesse in het pleegouderschap. Deze redenen zijn gepresenteerd in figuur 2.1. Hoewel in deze figuur per aspirant-pleegouder slechts één hoofdreden is opgenomen, is het belangrijk te bedenken dat bij vrijwel iedere aspirant-pleegouder de interesse voor pleegouderschap is ontstaan door een combinatie van redenen. De hoofdreden kan bijvoorbeeld ideologisch van aard zijn (zie onder voor een nadere toelichting), maar tegelijkertijd worden aanvullende praktische of sociale motivaties aangedragen door aspirant-pleegouders.²

² Wanneer uit het antwoord van de aspirant-pleegouder niet helder werd wat de hoofdreden was, is gekozen voor de eerste reden die genoemd werd. Hierbij is de aanname gedaan dat de aspirant-pleegouder bij het beantwoorden van de vraag als eerste aan de belangrijkste reden dacht.

Figuur 2.1 Initiële interesse in het pleegouderschap

De redenen voor de initiële interesse in het pleegouderschap zijn ondergebracht in zeven verschillende categorieën. ‘Ideologische motivatie’ omvat alle redenen die te maken hebben met een intrinsieke overtuiging. De aspirant-pleegouder wil pleegouder worden uit een verlangen iets goeds te doen, of iets bij te dragen. Ook nadrukkelijke religieuze motivaties zijn onder deze categorie gerekend. ‘Sociale motivatie’ omvat alle redenen die te maken hebben met invloed uit de sociale omgeving. De aspirant-pleegouder is via familie, vrienden of werk in aanraking gekomen met pleegouderschap en/of de vraag naar pleegouders en van daaruit is de wil ontstaan om pleegouder te worden.

‘Ik ben zelf schooldirecteur, dus vanuit mijn werk weet ik dat er behoefte is aan een goede en veilige plek voor kinderen.’

De categorieën ‘Kinderwens, zelf geen kinderen’ en ‘Kinderwens, zelf wel kinderen’ omvatten alle redenen die te maken hebben met de wens om een kind in huis te hebben. Onder de eerste categorie vallen aspirant-pleegouders die ongewenst kinderloos zijn of zelf niet meer dan één kind konden krijgen en pleegouderschap verkennen als optie voor gezinsuitbreiding. Onder de tweede categorie vallen aspirant-pleegouders die kampen met een ‘leeg nest’ of het simpelweg gezellig vinden om meer kinderen in huis te hebben of een groot gezin te hebben.

‘Praktische motivatie’ omvat alle redenen die te maken hebben met de praktische situatie van de aspirant-pleegouder. Er is bijvoorbeeld sprake van het overhebben van een kamer in huis. Hoewel dit niet is terug te zien in figuur 2.1, zijn praktische motivaties vaak een aanvullende, maar ondergeschikte reden voor de initiële interesse in pleegouderschap. ‘Persoonlijke ervaring’ omvat redenen die te maken hebben met de persoonlijke situatie van de aspirant-pleegouder: deze is bijvoorbeeld zelf in een pleeggezin opgegroeid (als pleegkind of als onderdeel van een pleeggezin) of denkt achteraf gezien dat het beter was geweest om in een pleeggezin op te groeien.

‘Nee, ik ben zelf niet opgevoed door pleegouders, maar dat had eigenlijk wel zo moeten zijn.’

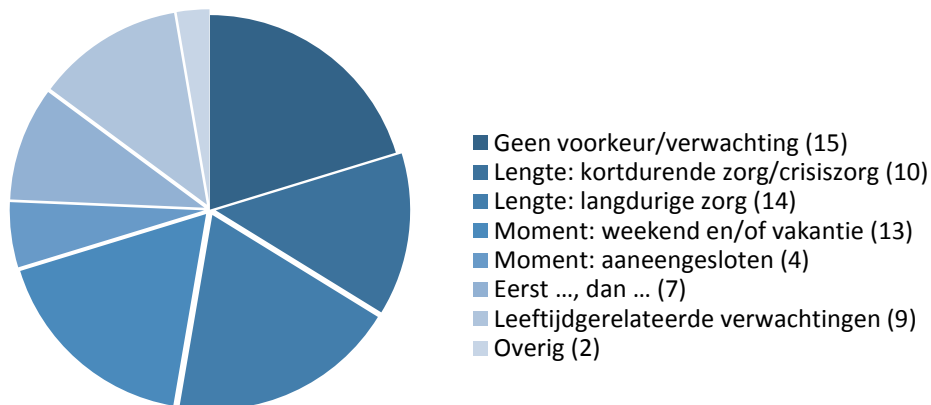
‘Overig’ omvat alle redenen die in geen van de bovenstaande categorieën onder te brengen zijn, bijvoorbeeld aspirant-pleegouders die via een advertentie in de krant of op sociale media in aanraking zijn gekomen met pleegzorg.

Met organisatoren van informatieavonden is gesproken over de vraag of zij een verandering hebben bemerkt in de motieven voor pleegouderschap bij aspirant-pleegouders. Hierbij is aangegeven dat het aantal mensen dat zich aanmeldt met een ideologische motivatie minder lijkt te worden. Daarnaast wordt ervaren dat aspirant-pleegouders eerder afzien van een adoptieprocedure en zij zich als alternatief oriënteren op pleegzorg.

2.2 Voorkeur voor specifieke vorm van pleegouderschap

Aspirant-pleegouders is gevraagd of voorafgaand aan hun ervaring met het informatiepakket en de informatieavond al sprake was van bepaalde verwachtingen van het pleegouderschap en/of specifieke voorkeuren voor een bepaalde vorm van pleegouderschap. Omdat bij de antwoorden op deze vraag verschillende aanvullende voorkeuren worden benoemd die elkaar niet noodzakelijk uitsluiten, tellen de aantallen in figuur 2.2 niet op tot 61.

Figuur 2.2 Voorkeur voor specifieke vorm van pleegouderschap

In de categorie ‘Geen voorkeur/verwachting’ zijn alle aspirant-pleegouders opgenomen die aangeven het proces volledig blanco in te zijn gegaan. Voor deze aspirant-pleegouders is het aanvragen van een informatiepakket en/of het bijwonen van de informatieavond veelal de ervaring waarop zij hun voorkeuren en verwachtingen hopen te kunnen baseren.

Er zijn twee categorieën die betrekking hebben op de gewenste lengte van de pleegzorg die de aspirant-pleegouder wil verlenen. De categorie ‘Lengte: kortdurende zorg/crisiszorg’ omvat alle aspirant-

pleegouders die zeggen een voorkeur te hebben voor kortdurende zorg. De categorie 'Lengte: langdurige zorg' omvat alle aspirant-pleegouders die zeggen een voorkeur te hebben voor langdurige zorg. Ook geven aspirant-pleegouders vaak een voorkeur aan voor het moment waarop zij pleegzorg willen verlenen. Deze voorkeuren zijn opgenomen in de categorieën 'Moment: weekend en/of vakantie' en 'Moment: aaneengesloten'.

Aanvullend zijn er aspirant-pleegouders die hebben gezegd te willen beginnen met een bepaalde vorm van pleegzorg om hierna over te stappen op een andere vorm. Veelal willen deze aspirant-pleegouders beginnen met een vorm die zij als milder of minder belastend ervaren (vaak kortdurend of in de weekenden) om, als deze vorm bevalt, over te schakelen op een vorm van pleegouderschap die zij ervaren als een vorm voor meer 'gevorderde' pleegouders (vaak langdurig of aaneengesloten). Ook zijn er aspirant-pleegouders die specifieke verwachtingen hebben betreffende de leeftijd van het pleegkind. Aspirant-pleegouders willen bijvoorbeeld geen pleegkind dat ouder is dan hun eigen kinderen of hebben een uitgesproken voorkeur voor een jonger kind.

In de categorie 'Overig' zijn aspirant-pleegouders opgenomen die een voorkeur hadden voor netwerkpleegzorg of een kindje met een zelfde religieuze achtergrond als de aspirant-pleegouders zelf.

2.3 Overwegingen voor aanvragen informatiepakket

Aanvullend op de vraag naar wat de belangrijkste reden was voor de interesse in het pleegouderschap, is gevraagd wat voor de aspirant-pleegouder de belangrijkste overweging was om over te gaan tot het aanvragen van een informatiepakket en daarmee de eerste stap naar het pleegouderschap te ondernemen. De grootste groep aspirant-pleegouders zegt geen specifieke aanleiding te hebben gehad. Er is in deze gevallen simpelweg sprake van een aanvraag die logischerwijs volgt op een periode van nadenken over het pleegouderschap. Onder de groep aspirant-pleegouders die wel een specifieke aanleiding noemt, is de voornaamste reden het willen hebben van meer informatie. Andere redenen zijn het ontvangen van een tip uit de sociale omgeving of het oppikken van een signaal uit de media. Ook zijn er aspirant-pleegouders die het informatiepakket niet hebben aangevraagd, maar zich direct hebben ingeschreven voor een informatieavond. Sommigen hebben het pakket daar alsnog ontvangen.

In het gesprek is de aspirant-pleegouder bij wijze van vervolgvraag gevraagd in hoeverre er sprake was van één specifieke 'trigger' die ertoe leidde dat het informatiepakket is aangevraagd. Deze specifieke trigger blijkt er vaak niet te zijn. Indien er sprake is van een dergelijke trigger, blijkt dit vaak een kleine herinnering in de vorm van een advertentie/reclame of een cue uit de sociale omgeving van de aspirant-pleegouder te zijn.

Bij het bespreken van een eventuele specifieke aanleiding is ook de invloed van de campagne 'Supergewone Mensen Gezocht' aan bod gekomen. De invloed van de campagne op het aanvragen van een informatiepakket blijkt beperkt te zijn geweest. Van de 61 aspirant-pleegouders geven 35 ondubbelzinnig aan dat de campagne niet van invloed is geweest. Dit kan zijn omdat zij pas met de campagne in aanraking zijn gekomen bij het doornemen van het informatiepakket of het bijwonen van de informatieavond,

maar ook omdat zij simpelweg niet in aanraking zijn geweest met de campagne of de campagne niet zien als een invloed op hun beslissing.

‘Nee, die is bij ons niet van invloed geweest. We zijn er wel bekend mee, maar ik vind het geen realistische campagne. Het heeft wel wat meer voeten in aarde dan de campagne doet vermoeden voor mensen die zich er niet in hebben verdiept.’

14 aspirant-pleegouders zeggen dat zij niet weten of de campagne van invloed was. Deze aspirant-pleegouders hebben de campagne ergens voorbij zien komen, maar durven niet met zekerheid te zeggen of deze van invloed is geweest. 12 aspirant-pleegouders stellen dat de campagne van invloed is geweest op het besluit een informatiepakket aan te vragen, waarbij er één opmerkt dat de campagne weliswaar invloed heeft gehad, maar niet op een positieve manier.

‘Ik vind het een heel sterke campagne, heel krachtig. Als je zegt: ‘Lieke zoekt een moeder die haar voorleest of met haar rekt’, dan zijn dat de klassieke voorbeelden waarvan mensen denken: ‘dat kan ik, dat zou ik kunnen zijn.’

3

Informatiepakket en -avond

3 Informatiepakket en -avond

In dit hoofdstuk wordt gesproken over de ervaringen van de aspirant-pleegouders met het informatiepakket en de informatieavond. Er is met de aspirant-pleegouders gesproken over hun mening over het informatiepakket en de informatieavond en er is gevraagd wat op de informatieavond de meeste indruk heeft gemaakt op de aspirant-pleegouder, positief of negatief.

3.1 Waardering informatiepakket

Het aanvragen van een informatiepakket is voor veel aspirant-pleegouders de eerste officiële stap die wordt ondernomen naar het worden van pleegouder. In het gesprek is de aspirant-pleegouders gevraagd wat zij vonden van het informatiepakket dat zij hebben ontvangen.

De meeste aspirant-pleegouders (36/61) hebben het informatiepakket als positief ervaren. Deze aspirant-pleegouders beoordelen het pakket over het algemeen als duidelijk, uitgebreid en prettig om te lezen. Met name de verhalen van pleegouders die zijn opgenomen in het pakket worden genoemd als positieve toevoeging.

‘Duidelijk. Ik vond de verhalen van de mensen die erin stonden heel prettig. Echte verhalen, niet mooi gemaakt. Dat is echt de beste informatie. Er stond alles in wat ik wilde weten.’

Een kleinere groep aspirant-pleegouders (11/61) heeft zowel positieve als negatieve aspecten van het informatiepakket benoemd, waarmee het oordeel in het midden blijft. Deze groep aspirant-pleegouders zei veelal het pakket voldoende te beoordelen, maar benoemde hierbij tevens één of meerdere redenen

waarom het pakket niet voldeed aan de persoonlijke verwachtingen; het pakket had hun bijvoorbeeld geen nieuwe informatie geboden.

De kleinste groep aspirant-pleegouders (7/61) heeft het informatiepakket als negatief ervaren. De voornaamste reden hiervoor was het ontbreken van bepaalde informatie of het idee dat de informatie in het pakket niet diepgaand genoeg was. Ook is genoemd dat het informatiepakket het pleegouderschap te rooskleurig doet voorkomen.

'Ik vond het nogal summier. Hoe zit het verzekeringstechnisch? Hoe zit het met de aansprakelijkheid? Hoe zit het met de vergoeding? Heb je zelf nog kosten? Ik had nog heel veel vragen die ik eigenlijk niet terug heb kunnen vinden.'

Tot slot is er een vierde groep aspirant-pleegouders (7/61) die geen mening had over het informatiepakket. Sommigen hebben het pakket naar hun eigen idee simpelweg niet goed genoeg doorgenomen om een goed oordeel te kunnen vellen, anderen kunnen zich op het moment van spreken niet meer goed herinneren wat zij van het pakket vonden.

3.2 Waardering informatieavond

De meeste aspirant-pleegouders (42/61) hebben de informatieavond positief ervaren. Deze aspirant-pleegouders noemen de avond duidelijk, goed georganiseerd en informatief. Veel aspirant-pleegouders noemen de persoonlijke ervaringen gedeeld door een ervaren pleegouder als de positiefste bijdrage aan

de informatieavond. Opvallend is dat veel aspirant-pleegouders die zeggen de informatieavond als ont-nuchterend te hebben ervaren, alsnog positief zijn over de informatieavond.

‘Wij stonden er iets te mooi in, zeg maar. Op de informatieavond werd wel heel duidelijk dat het voor ons op dit moment niet past. Het was een harde waarheid, maar de avond was heel eerlijk en duidelijk, heel oprecht.’

Een kleine groep aspirant-pleegouders (13/61) velt geen duidelijk oordeel over de informatieavond. Dit kan te maken hebben met het benoemen van zowel de kwaliteit van de informatieavond als het onver-mogen van de avond om tegemoet te komen aan specifieke verwachtingen van de aspirant-pleegouder of met het noemen van zowel plus- als minpunten zonder een duidelijk eindoordeel.

De kleinste groep aspirant-pleegouders (6/61) geeft aan de informatieavond negatief te hebben erva-ren.

‘Er is een dunne lijn tussen iets duidelijk en realistisch overbrengen en demotiveren en afschrikken en voor ons ging de avond wel over die grens heen. Ik snap dat wel, want ze willen het niet ro-mantisch of rooskleurig maken, maar voor mijn gevoel sloegen ze daar iets in door.’

Zoals eerder al genoemd is het bij het evalueren van de waardering van de informatieavond (en in min-dere mate het informatiepakket) belangrijk om te bedenken dat de specifieke verwachting van de aspi-

rant-pleegouder een grote rol speelt in de wijze waarop hij/zij de informatieavond/het informatiepakket waardeert. Aspirant-pleegouders die voorafgaand aan het proces al veel informatie hebben verzameld, zullen door het informatiepakket en op de informatieavond bijvoorbeeld minder nieuwe informatie krijgen dan aspirant-pleegouders die minder of zelfs geen verwachtingen hebben. Ook zullen aspirant-pleegouders met een zeer specifieke vraag en/of verwachting zich wellicht tekortgedaan voelen door een informatieavond die erop is gericht een brede groep aspirant-pleegouders te bedienen.

3.2.1 Wat heeft de meeste indruk gemaakt?

In de interviews met de aspirant-pleegouders is tevens gevraagd wat de aspirant-pleegouders op de informatieavond hebben ervaren als het indrukwekkendst. Enkele aspirant-pleegouders hebben in het gesprek meerdere zaken genoemd als indrukwekkend, anderen hebben niets genoemd.

Het enthousiasme van de aanwezigen heeft over het algemeen de positiefste indruk gemaakt op de respondenten. Dit enthousiasme omvat zowel het enthousiasme van de presentator en het enthousiasme van de ervaringsdeskundige als het enthousiasme van andere aanwezige aspirant-pleegouders.

‘Dat die dames daar zaten en liefdevol vertelden over hun pleegkinderen, dat vond ik prachtig om te zien. Echt fantastisch.’

Aspirant-pleegouders zeggen tevens onder de indruk te zijn geweest van de presentatie als geheel of van specifieke onderdelen van de presentatie, zoals de vertoonde video, de beschreven impact van

pleegouderschap op het privéleven, de cijfers omtrent pleegouderschap of besproken concrete praktijkvoorbeelden.

'De cijfers, hoeveel kinderen er zijn die een huisje zoeken en hoeveel pleegouders nodig zijn om überhaupt te kunnen kijken of er een match is. Je bent je daar niet bewust van, maar dat er zo veel kinderen zijn die niet meer thuis kunnen wonen, dat vond ik echt schokkend.'

Ook specifieke aspecten van het traject om pleegouder te worden hebben indruk gemaakt: aspirant-pleegouders spreken over de intensiteit van het traject, het 'teruggeven' van een pleegkind wanneer de match niet goed is, het benodigd zijn van een extra kamer voor het pleegkind en het terugkeren van een pleegkind naar de biologische ouders als einddoel van pleegouderschap.

'Wat ik heb geleerd is dat je in een glazen huis woont. Je hebt te maken met de ouders van de kinderen en met hulpverlenende instanties, dat is mij heel erg bijgebleven.'

Het vooruitzicht op het contact met biologische ouders wordt het meest genoemd als indrukwekkend op een negatieve manier. Enkele aspirant-pleegouders geven aan dat dit een onverwacht aspect van het pleegouderschap was, anderen gaven aan dat dit een reden was om geen pleegouder meer te willen worden.

'Gedurende de avond werd mij duidelijk dat je er niet alleen een pleegkind bij krijgt, maar een pleegfamilie. En dat had ik me van tevoren niet gerealiseerd.'

Met organisatoren van informatieavonden is gesproken over eventuele wijzigingen in opzet en inhoud van de informatieavonden. De overall indruk van de organisatoren is dat de informatieavonden zijn geprofessionaliseerd door onder meer het geven van een formele presentatie, het gebruik van beeldmateriaal en de betrokkenheid van ervaringsdeskundigen. Daarnaast is qua inhoud opgemerkt dat meer aandacht wordt besteed aan de criteria voor pleegzorg en de zwaarte van de casuïstiek. Het zoeken naar een balans tussen een realistische, maar niet al te zwaarmoedige presentatie van pleegzorg enerzijds en een (te) rooskleurige presentatie anderzijds is van alle tijden. Desalniettemin lijkt men te tenderen naar het zwaarder aanzetten van pleegzorg, zodat mensen met onvoldoende capaciteit worden ontmoedigd zich aan te melden voor het introductieprogramma.

4

Besluitvorming over pleegouderschap

4 Besluitvorming over pleegouderschap

In dit hoofdstuk wordt gesproken over de besluitvorming van aspirant-pleegouders omtrent het voortzetten van de procedure na het bijwonen van de informatieavond. Indien reeds sprake is van een besluit, is met de aspirant-pleegouders gesproken over de belangrijkste redenen voor dit besluit. Met de aspirant-pleegouders die zeggen nog te twijfelen en zodoende voorlopig afzien van het pleegouderschap, is gesproken over de belangrijkste voor- en tegenargumenten: wat houdt de aspirant-pleegouder tegen?

4.1 Fase besluitvorming

De geïnterviewde aspirant-pleegouders hebben allen een informatieavond bijgewoond, maar hebben zich (nog) niet aangemeld voor het introductieprogramma. De praktijk leert dat de meeste aspirant-pleegouders binnen vier tot zes weken na het bijwonen van de informatieavond de aanmeldingsformulieren insturen; slechts een enkeling meldt zich na zes weken nog aan voor het voorbereidingsprogramma. Desalniettemin is de aspirant-pleegouders in het interview gevraagd of er reeds een besluit is genomen over het al dan niet willen volgen van het introductieprogramma.

Opvallend is dat heel weinig aspirant-pleegouders zich in reactie op deze vraag uitdrukkelijk uitspreken in de vorm van ja, ik ga het introductieprogramma volgen, of nee, ik zie definitief af van pleegouderschap. Drie aspirant-pleegouders hebben zich opgegeven voor het introductieprogramma of hebben het oprechte voornemen om dit te doen: één aspirant-pleegouder gaat verhuizen in augustus, maar wil in de wintermaanden het introductieprogramma gaan volgen, één aspirant-pleegouder is ingedeeld voor het introductieprogramma in september (overigens vindt zij het erg jammer dat zij hier zo lang op moet wachten) en één aspirant-pleegouder heeft zich inmiddels opgegeven bij een andere pleegzorgorganisatie.

Twaalf aspirant-pleegouders hebben besloten definitief af te zien van pleegouderschap: zeven respondenten benoemen als reden de criteria voor pleegouderschap waaraan men niet kan of wil voldoen, zoals het contact met ouders en/of het beschikken over een extra slaapkamer. De overige aspirant-pleegouders zeggen dat zij een ‘alternatief’ voor pleegouderschap hebben gevonden, bijvoorbeeld adoptie, donorschap of oppassen op een familielid. De groep die zegt nog geen definitief besluit te hebben genomen, maar die voorlopig afziet van het pleegouderschap, is het grootst.

4.2 Overwegingen van aspirant-pleegouders die voorlopig afzien van het pleegouderschap

Op het eerste gezicht lijkt het potentieel voor pleegzorgorganisaties best groot: het merendeel van de geïnterviewde aspirant-pleegouders zegt (nog) niet definitief te willen stoppen met de procedure. De diversiteit binnen deze groep is echter groot: van aspirant-pleegouders die twijfelen maar waarbij de deur zeker nog openstaat tot aspirant-pleegouders die heel erg twijfelen en mogelijk toch meer neigen naar het definitief stopzetten van de procedure. Onderstaande citaten illustreren deze diversiteit.

Ik zou het wel graag willen en ook mijn man wil het wel proberen. Dus eigenlijk zeggen we ja. Maar wanneer, dat weten we nog niet. Ik zit ook nog met een opleiding die ik nog wil doen. Dus wanneer, ja... dat weten we nog niet.

Ik ben het nu nog niet van plan. Als we ooit zo ver zijn, ga ik met mijn man nog een keer een informatieavond bezoeken. Maar het komt nu nog niet goed uit. Wij willen eerst zelf nog een kind. Wij willen eerst ons eigen gezinnetje op orde hebben. En mijn man is nu ook te druk. Dus vandaar dat we het nu niet doen. We wilden gewoon informatie. Voor later misschien.

De overwegingen van aspirant-pleegouders om voorlopig af te zien van pleegouderschap kunnen worden onderverdeeld in twee hoofdcategorieën: (1) 'niet kunnen voldoen aan de criteria voor pleegzorg' en (2) 'persoonlijke/praktische overwegingen'. Deze categorieën sluiten elkaar niet uit: veel aspirant pleegouders dragen meerdere overwegingen aan, die tot beide categorieën kunnen worden gerekend. Wanneer wordt gekeken naar het aantal gehoorde overwegingen in de twee hoofdcategorieën gaan deze ongeveer gelijk op, waarbij overwegingen in de hoofdcategorie 1 iets vaker gehoord zijn (51% versus 49%).

De twee hoofdcategorieën blijken in de praktijk vaak in elkaar over te lopen. Dit wordt geïllustreerd door het onderstaande citaat, waaruit duidelijk wordt hoe veelomvattend de overwegingen van aspirant-pleegouders met betrekking tot de beslissing om al dan niet verder te gaan met de procedure kunnen zijn:

'Er zijn twee dingen gebeurd. A. ik was heel enthousiast en mijn dochter ook maar de rest van onze omgeving niet. Die dachten dat het te zwaar zou zijn voor mij omdat ik chronisch ziek ben. Ze kwamen met allerlei bezwaren waardoor ik tijd nodig had om na te denken. En toen kwam het tweede ding waardoor ik ging twijfelen. Mijn zusje kreeg borstkanker en bij mijn moeder zijn aneu-rysma's geconstateerd. Ik probeer er zo veel mogelijk voor hen te zijn, door mijn ziekte kost dat veel energie, daardoor ben ik nu gaan twijfelen. Ik zou het wel nog heel graag willen.'

De overwegingen die thuishoren in hoofdcategorie 1 betreffen het 'niet kunnen voldoen aan de criteria voor pleegzorg'. De aspirant-pleegouders in deze categorie reflecteren op de draagkracht van het eigen gezin in relatie tot de criteria voor pleegzorg en komen tot de conclusie dat deze onvoldoende is. De belangrijkste criteria³ voor pleegzorg zijn: (1) openheid en duidelijkheid in het contact, (2) samenwerken als team en het delen van ouderschap, (3) kinderen helpen een positieve kijk op zichzelf te ontwikkelen, (4) kinderen helpen hun gedrag te veranderen zonder hen pijn te doen, (5) het inschatten van de uitwerking die het pleegouderschap op de eigen situatie heeft en (6) het bieden van een veilige leefomgeving. De meest gehoorde overweging in de hoofdcategorie 'niet kunnen voldoen aan de criteria voor pleegzorg' heeft betrekking op het vijfde criterium, namelijk het inschatten van de verwachte invloed die het pleegouderschap uitoefent op de stabiliteit van het eigen gezin. Aspirant-pleegouders in deze groep zijn zich op de informatieavond bewust geworden van de potentiële belasting van het gezin die het pleegouderschap met zich meebrengt en zijn zich gaan afvragen of zij hun gezin aan deze invloed willen of kunnen blootstellen. Het inschatten van de potentiële impact op de eigen kinderen speelt hierin (ook) een rol. Deze overweging hangt nauw samen met de verwachte intensiteit van het pleegouderschap: veel aspirant-pleegouders zeggen dat de tijdens de informatieavond besproken mogelijke problematiek van een pleegkind hen heeft doen inzien dat het pleegouderschap zeer intensief kan zijn.

Andere veel gehoorde overwegingen hebben betrekking op het tweede en het zesde criterium, namelijk het samenwerken als team en het delen van ouderschap en het bieden van een veilige leefomgeving. Aspirant-pleegouders reflecteren op de mate waarin het eigen gezin voldoende eensgezind is om het

³ <https://www.pleegzorg.nl/over-pleegzorg/zo-word-ie-pleegouder/>

pleegouderschap aan te gaan (staan beide partners bijvoorbeeld achter het verlangen pleegouder te worden?), de mate waarin zij bereid zijn om samen te werken met ouders en hulpverleners en de mate waarin de leefomgeving geschikt is voor een pleegkind.

De overwegingen die thuishoren in hoofdcategorie 2 (persoonlijke/praktische overwegingen) zijn onder te brengen in de volgende subcategorieën: (1) 'verhuizing/verbouwing', (2) 'negatieve geluiden uit het netwerk', (3) 'eigen kinderwens' en (4) 'overige overwegingen'. Deze laatste categorie ('overige overwegingen') is de grootste en bestaat uit overwegingen die niet kunnen worden ondergebracht in de andere categorieën.

'Verhuizing' heeft betrekking op het tijdelijk verkeren in een suboptimale situatie om een pleegkind op te vangen: de aspirant-pleegouder zit middenin een verhuizing of is na een recente verhuizing nog niet voldoende gesetteld in de nieuwe woonomgeving. De categorie 'negatieve geluiden uit het netwerk' heeft betrekking op twijfels die worden geuit in de sociale omgeving. Vrienden en/of familie plaatsen (al dan niet bewust) vraagtekens bij de plannen van de aspirant-pleegouder, die daardoor aan het twijfelen gebracht wordt:

'Soms hoor ik mensen in mijn privéomgeving zeggen: 'ik heb medelijden met pleegouders.' Zij weten dan misschien niet dat ik daarover twijfel...'

'Eigen kinderwens' heeft betrekking op het eerst willen completeren van de eigen gezinssituatie voordat ruimte kan worden gemaakt voor een pleegkind. Het hebben van een kinderwens en het proces van

zwanger worden vraagt doorgaans aandacht en tijd, die de aspirant-pleegouder daardoor niet noodzakelijk over heeft voor het pleegouderschap:

‘Er was een opmerking gemaakt, namelijk: ‘Als je geen voltooid gezin hebt dan moet je er nog niet aan denken. Dus wij moeten nu echt er over na gaan denken wat we willen. Het is niet fair om zo’n traject in te gaan en dan zwanger te worden. Als ik nu een biologisch kind krijg dan kan ik altijd nog pleegouder worden. De komende periode gaan we dat uitzoeken. En dan kunnen we gevoelsmatig weer verder.’

‘Overige overwegingen’ omvat alle overwegingen die niet kunnen worden ondergebracht in de eerdere categorieën. Hierbij valt te denken aan het twijfelen aan de pleegzorgorganisatie waarmee de aspirant pleegouder te maken heeft, het eerst willen regelen van iets anders voordat kan worden overgegaan op het voortzetten van de procedure, het niet hebben van voldoende tijd (kan gelden voor zowel de procedure als het pleegouderschap zelf) of het niet nader willen specificeren van de overwegingen.

5

Samenvatting en conclusie

5 Samenvatting en conclusie

5.1 Aanleiding, doel- en vraagstelling en opzet onderzoek

In september 2015 is de landelijke campagne ‘Supergewone Mensen Gezocht’ van Pleegzorg Nederland van start gegaan. De doelstellingen van deze campagne waren: (1) in 2015 worden 10.000 informatie-pakketten opgevraagd en (2) een jaar na de campagnestart zijn 3500 nieuwe pleegouders ingeschreven. Hoewel de eerste doelstelling is gehaald en meer mensen een informatieavond hebben bezocht, is de tweede doelstelling niet gehaald: in plaats van 3500 nieuwe pleegouders zijn 2513 nieuwe pleegouders ingeschreven. Dit verschil van circa 30 procent heeft Jeugdzorg Nederland doen besluiten de overwegingen van aspirant-pleegouders om de verdere stappen in de procedure voor pleegouderschap niet te doorlopen nadat zij een informatieavond hebben bezocht te (laten) onderzoeken. De uitkomsten van het onderzoek moeten aanknopingspunten bieden voor het optimaliseren van het wervingsproces van pleegouders.

Het onderzoek heeft plaatsgevonden in de periode medio mei 2017 tot medio juli 2017 en bestond uit drie onderdelen: (1) telefonische interviews met aspirant-pleegouders, (2) telefonische interviews met organisatoren van informatiebijeenkomsten en (3) een groepsgesprek met Jeugdzorg Nederland en een aantal pleegzorgorganisaties.

5.2 Interesse in het pleegouderschap en betekenis voor toekomstige werving

De initiële interesse in het pleegouderschap komt bij aspirant-pleegouders hoofdzakelijk voort uit een ideologische motivatie. Aspirant-pleegouders zeggen iets ‘bij te willen dragen’ of iets ‘goeds te willen doen’. Andere redenen zijn onder meer sociaal van aard (de aspirant-pleegouder is via zijn/haar sociale of professionele netwerk in aanraking gekomen met pleegzorg en/of de vraag naar pleegouders) of komen voort uit een kinderwens.

Een concrete aanleiding voor het aanvragen van een informatiepakket en daarmee het starten van de procedure voor pleegouderschap blijkt vaak afwezig: het aanvragen van het informatiepakket was simpelweg het resultaat van een periode van nadenken. Aspirant-pleegouders die wel spreken van een concrete aanleiding, zeggen behoefte te hebben gehad aan meer informatie of te hebben gehandeld naar een cue uit de sociale omgeving of media. De rol van de campagne 'Supergewone Mensen Gezocht' in het besluit een informatiepakket aan te vragen blijkt beperkt te zijn geweest. Nagenoeg alle aspirant-pleegouders zeggen dat de campagne geen invloed heeft gehad op dit besluit of dit niet zeker te weten.

Het is opvallend dat de campagne weliswaar heeft geleid tot een toename van het aantal aanvragen voor een informatiepakket, maar dat de campagne bij de geïnterviewde aspirant-pleegouders geen belletje doet rinkelen. Mogelijk heeft dit te maken met het moment van het onderzoek in verhouding tot de start van de campagne in september 2015. De meeste aspirant-pleegouders die zijn geïnterviewd hebben in 2017 een informatieavond bijgewoond en kort daarvoor een informatiepakket aangevraagd; wellicht was het effect van de campagne al weggeëbd. Desondanks zet het feit dat de meeste aspirant-pleegouders zeggen ideologisch of sociaal gemotiveerd te zijn de campagne in een nieuw licht. De campagne stelt aspirant-pleegouders wellicht geen geheel nieuwe vraag, maar trekt ze over de streep door in te spelen op een reeds aanwezige behoefte.

5.3 Informatiepakketten en -avond: samenvatting en betekenis voor toekomstige werving

Het informatiepakket wordt over het algemeen goed ontvangen. Meer dan de helft van de aspirant-pleegouders beschrijft het pakket als duidelijk, eerlijk en compleet. Een enkeling is kritisch en vindt dat bepaalde informatie niet aanwezig of niet diepgaand genoeg was of dat het pakket pleegzorg te rooskleurig deed voorkomen. Aspirant-pleegouders zijn nog positiever over de informatieavonden, waartoe met name het enthousiasme van de aanwezigen (de organisatie, de ervaringsdeskundige(n) en de andere aspirant-pleegouders) heeft bijgedragen. Aspirant-pleegouders zeggen op de informatieavond met name onder de indruk te zijn geweest van de persoonlijke verhalen van aanwezige pleegouders en het vooruitzicht op het samenwerken met de biologische ouders van het pleegkind.

De indruk die de ervaringen van ervaringsdeskundigen achterlaat op de aspirant-pleegouders heeft echter ook een nadeel: de ervaringsdeskundigen spreken veelal uit jarenlange ervaring en de aspirant-pleegouders zijn vaak dermate onder de indruk van hun capaciteiten en ervaring dat zij zich hiermee moeilijk kunnen identificeren. Een verhaal van een minder ervaren pleegouder en zijn of haar worstelingen kan het makkelijker maken voor aspirant-pleegouders om zich hieraan te spiegelen.

Het vooruitzicht op de samenwerking met de biologische ouders van het pleegkind maakt echter een negatieve en indringende indruk op aspirant-pleegouders. Het overschaduwde voor velen het toekomstige pleegouderschap, omdat verondersteld wordt dat het contact met ouders per definitie moeizaam en vervelend zal zijn. Niet zelden wordt hierbij de potentiële dreiging die vanuit ouders naar pleegouders uitgaat benoemd. Door een ouder te betrekken bij de informatieavond (in de vorm van een film of live verschijning) en ruimte te maken voor diens ervaring met pleegouderschap en de waarde van het con-

tact tussen ouder en kind, kan dit schrikbeeld van de aspirant-pleegouder over de ouder mogelijk relativeren, of zelfs wegnemen.

5.4 Besluitvorming over pleegouderschap: samenvatting en betekenis voor toekomstige werving

De meeste aspirant-pleegouders bevinden zich nog in de twijzelfase en zien zodoende voorlopig af van het pleegouderschap. Er is echter sprake van een grote diversiteit binnen deze groep. De ene aspirant-pleegouder lijkt slechts een klein duwtje nodig te hebben, voor de ander is de deur op nog maar een kiertje na dicht. Overwegingen in de categorie 'niet kunnen voldoen aan de criteria voor pleegzorg' worden het meest genoemd als reden voor het twijfelen aan het voortzetten van de procedure. Aspirant-pleegouders concluderen in hun thuissituatie onvoldoende draagkracht te hebben om pleegouder te worden, geen veilige leefomgeving te kunnen bieden of onvoldoende samen te kunnen/willen werken als gezin met betrokken hulpverleners en ouders. Overwegingen in de categorie 'persoonlijke/praktische overwegingen' lopen sterk uiteen, maar het (nog) hebben van een kinderwens of een recente verhuizing/verhuizing in de nabije toekomst worden het meest genoemd.

Op het eerste gezicht lijkt het potentieel voor pleegzorgorganisaties best groot. Het aantal aspirant-pleegouders dat definitief afhaakt na een informatieavond is immers beperkt, met hierbij als kanttekening dat sociale wenselijkheid een rol kan hebben gespeeld in de beantwoording van de vraag naar de besluitvorming. Een zwangerschap of verhuizing is logischerwijs niet het geschikte moment om te beginnen aan pleegouderschap, maar het is denkbaar dat twijfels over wel of niet geschikt zijn voor pleegouderschap voor discussie vatbaar zijn. Veel aspirant-pleegouders wekken daarbij de indruk dat zij na de informatieavond in een soort van zwart gat vallen: er is een hele grote berg informatie, die een hoop

twijfels en een hoop nieuwe vragen met zich meebrengt. Nazorg, bijvoorbeeld in vorm van een telefoontje, kan hieraan tegemoet komen. In een persoonlijk gesprek kan de medewerker van pleegzorg ook beter duidelijk maken of er bij bepaalde problemen die de aspirant-pleegouder ervaart wellicht maatwerk mogelijk is.

5.5 Tot slot

Het is de eerste keer dat Jeugdzorg Nederland onderzoek heeft laten doen naar de motieven van aspirant-pleegouders voor pleegouderschap en de beweegredenen om hier (toch) van af te zien. Dat betekent dat er geen ijkpunt is waarmee de resultaten kunnen worden vergeleken. Het onderzoek biedt inzicht in de motieven en de beweegredenen van aspirant-pleegouders op dit moment, maar in hoeverre deze zijn veranderd in tijd kan aan de hand van dit onderzoek niet worden gezegd. De onderzoeksbevindingen bieden dan ook geen verklaring voor het gegeven dat minder nieuwe pleegouders zijn ingeschreven dan beoogd.

Het onderzoek geeft inzicht in wat aspirant-pleegouders op dit moment beweegt en welke overwegingen zij maken. Dat biedt zoals beschreven een aantal aanknopingspunten voor het wervingsproces van aspirant-pleegouders:

- De campagne lijkt iets wakker te maken in mensen wat er al is. Mensen zijn geïnteresseerd in pleegzorg en de campagne spreekt dat aan.
- De inzet van minder ervaren pleegouders als informant op de informatieavonden ter bevordering van de identificatiemogelijkheden van aspirant-pleegouders.
- De inzet van ouders op de informatieavonden ter relativering van het schrikbeeld van de aspirant-pleegouder over de beoogde samenwerking met ouders.

- Nazorg na afloop van de informatieavond in de vorm van bijvoorbeeld een telefoontje kan tegemoet komen aan de twijfels en vragen van aspirant pleegouders en hun net dat extra duwtje in de rug geven dat zij nodig hebben.

Tot slot moet worden opgemerkt dat de problematiek van het tekort aan pleeggezinnen en de mogelijke oorzaken die daaraan ten grondslag liggen in een breder perspectief dienen te worden geplaatst dan het wervingsproces van nieuwe pleegouders. Zo zijn er bijvoorbeeld signalen dat de decentralisaties in het sociale domein van invloed zijn (geweest) op de verzwaring van pleegzorg. Het aantal groepen in jeugdinstellingen is afgebouwd en het aantal kinderen dat geplaatst moet worden is groter geworden en kampt met zwaardere problematiek. De vraag die deze ontwikkeling oproept, is of de taak voor de opvang van deze pleegkinderen wel toebedeeld kan worden aan de 'gewone vrijwilliger'. Er wordt immers een zwaar appel gedaan op pleegouders. Deze informatie wordt op de informatieavonden niet verhuld, maar onbekend is of dit meer mensen ontmoedigt zich aan te melden als pleegouder dan voorheen. Een andere vraag is of er überhaupt nog voldoende mensen zijn die de mogelijkheid hebben om pleegkinderen op te vangen. Of zijn de grenzen van de participatiesamenleving in zicht? Dit zijn vragen die nu niet beantwoord kunnen worden, maar wel van belang zijn in de discussie over het tekort aan en de vraag naar pleegouders.

B

Bijlage

Bijlage

Topiclijst 'Effectiviteit Campagne Pleegzorg'

1. *Introductie*

- 'Goedemorgen/goedemiddag, u spreekt met ... van RegioPlan Beleidsonderzoek. Wij zijn op dit moment bezig met een onderzoek voor Pleegzorg Nederland en in het kader daarvan wil ik u graag spreken. Klopt het dat dit gesprek door [pleegzorgorganisatie xxx] bij u is aangekondigd?'
- 'Heeft u op dit moment tijd (± 30 minuten) voor een gesprek over de belangrijkste motivaties en overwegingen om al dan niet pleegouder te worden?' Nee? → Afspraak maken?
- Geen interesse in gesprek of afspraak? → Afronden. Hartelijk dank en tot ziens.

2. *Achtergrond van de respondent*

- Socio-demografische kenmerken: geslacht, leeftijd, woonplaats/regio/provincie
- Thuisituatie respondent: alleen- of samenwonend, burgerlijke staat, wel/geen kinderen en zo ja, hoeveel kinderen?

De respondent heeft in ieder geval een informatiepakket aangevraagd en een informatieavond bezocht. De volgende vragen zullen moeten worden beantwoord:

- Wat waren de initiële overwegingen om een informatiepakket aan te vragen?
- Wat zijn de ervaringen met de procedure (tot dusver)?
- Wat zijn de belangrijkste redenen voor het al dan niet aanmelden voor het introductieprogramma?

3. *De respondent en pleegzorg*

- Waar kwam de initiële interesse in het pleegouderschap vandaan?
- Waren er bepaalde verwachtingen van (of een voorkeur voor) een specifieke vorm van pleegouderschap? → Kort- of langdurig? Netwerk- of bestandpleegzorg? Weekend- of vakantiepleegzorg?
- Wat waren de initiële overwegingen om een informatiepakket aan te vragen? Is de campagne van invloed geweest op de beslissing voor het aanvragen van een informatiepakket?
- Wat vond de respondent van het informatiepakket?

4. *De informatieavond*

- Wat waren de initiële overwegingen om een informatieavond bij te wonen?
- Wat vond de respondent van de informatieavond? Was de informatieavond duidelijk, compleet, eerlijk etc.
- Wat heeft de meeste indruk gemaakt op de respondent? Zowel in positieve als negatieve zin.
- Hoe verhield de informatieavond zich tot de (eerder bevroegde) verwachtingen van de respondent? → Heeft het introductieprogramma de verwachtingen van en de ideeën over het pleegouderschap veranderd? Bijvoorbeeld: pleegouderschap zwaarder/minder zwaar dan verwacht, een grote/kleinere verantwoordelijkheid dan verwacht etc.?

5. *Besluit over aanmelding voorbereidingsprogramma*

- Heeft de respondent een besluit genomen over het doorlopen van verdere stappen in de procedure voor pleegouderschap → Aanmelding voor het voorbereidingsprogramma? Wat waren de belangrijkste/doorslaggevende redenen voor het genomen besluit?

- Weet de respondent nog niet of hij/zij zich aanmeldt voor het voorbereidingsprogramma? → wat zijn de belangrijkste overwegingen, de voors en tegens?
6. *Afsluitend*
- Vragen en/of opmerkingen?
 - Mocht u na dit gesprek toch nog vragen, opmerkingen of aanvullingen hebben, dan kunt u terecht op *mailadres* en/of *telefoonnummer*.
 - De onderzoeksrapportage wordt gepubliceerd op de website van Pleegzorg Nederland.

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Regioplan
Jollemanhof 18
1019 GW Amsterdam
T +31(0)20 531 53 15
www.regioplan.nl